

دانشگاه مجازک المصطفی

معاونت پژوهشی و تولید

گزارش نشست علمی پژوهشی

عنوان نشست	بررسی فقهی حرمت مومن (جان، مال و ناموس)
موضوع نشست	فقهی
سخنران	حجت الاسلام دکتر امیرایینی (عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه)
دبیر علمی	حجت الاسلام دکتر فرهاد پور کیوان (استاد همکار دانشکده مجازی المصطفی)
زبان ارائه	فارسی
زمان برگزاری	۳۱ فروردین ۱۴۰۱
مکان برگزاری	سالن جلسات دانشگاه مجازی
تعداد شرکت کنندگان	۷۵ نفر آنلاین و ۷ نفر حضوری
لینک دسترسی به محتوای نشست	https://live.mou.ir/pd25f06wbhy7/

متن نشست

بسم الله الرحمن الرحيم

بررسی فقهی حرمت مومن

این نشست علمی در تاریخ ۳۱ فروردین ۱۴۰۱ به همت معاونت پژوهش دانشگاه مجازی و گروه علمی فقه و معارف اسلامی برگزار گردید.

در زیر گزارشی از اهم موضوعات ارائه شده در این نشست علمی ارائه می گردد:

جناب دکتر پور کیوان دبیر محترم علمی در ابتدای نشست اشاره کردند که جلسه شامل یک مقدمه و سه فصل و یک نتیجه خواهد بود و استاد محترم دکتر امینی مقدمه ای را در رابطه با حرمت و احترام گذاشتن به این شکل بیان کردند که بحث حرمت و احترام گذاشتن ابعاد مختلفی دارد به طور مثال احترام به انسان، احترام به اشیا و... یا اینگونه می توان گفت که به طور مثال کعبه حرمت دارد و بی حرمتی نسبت به آن حرام است قرآن حرمت دارد و نباید حرمت آن را شکست و.. موارد مختلف بی شماری که شامل احترام و حرمت داشتن می شوند ولی موردی که قرار است در این نشست مورد بررسی قرار بگیرد بحث حرمت انسان مومن در سه حیظه جان، مال و آبرو می باشد.

دکتر امینی بعد از بیان مقدمه ای در رابطه با احترام مومن، جلسه را اینگونه ادامه دادند که اولین مورد از بحث حرمت مومن که باید در اینجا بررسی شود موضوع حرمت و احترام جان انسان است و مستندات قاعده حرمت جان مسلمان به شرح زیر است:

دلیل اول: آیه ۳۳ اسراء

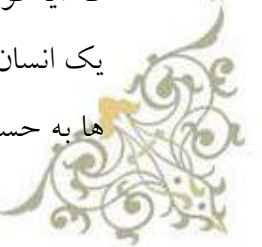
وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيَّهِ سُلْطَانًا فَلَا يَسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا

و کسی را که خداوند خونش را حرام شمرده، جز به حق به قتل نرسانید و آن کس که مظلوم کشته شده، برای ویش سلطه [و حق قصاص] قرار دادیم، اما در قتل زیاده روی نکنند، چرا که او مورد حمایت است

دلیل دوم: آیه ۳۲ مائده

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا

که آیه فوق به این مطلب تصریح می کند که جان انسان محترم است و نباید به آن تعدی کرد. و آنچه جان یک انسان مومن را خداوند برای آن حرمت قائل شده است که قتل چنین فردی را مساوی با قتل تمام انسان ها به حساب آورده شده است .

دلیل سوم: آیه ۹۳ نساء

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مَتَعِدًّا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا

صراحت بیشتری بر حرمت جان مومن تاکید می کند

و معنای آیه این است که " و هر کس، فرد باایمانی را از روی عمد به قتل برساند، مجازات او دوزخ است؛ در حالی که جاودانه در آن می ماند؛ و خداوند بر او غضب می کند؛ و او را از رحمتش دور می سازد؛ و عذاب عظیمی برای او آماده ساخته است."

جناب دکتر امینی در ادامه به حیطة دوم بحث پرداختند که معنای حرمت نسبت به مال مومن است و اینگونه توضیح دادند که معنای و تعریف احترام و حرمت در مال مردم یعنی مصونیت اموال آنان از تصرف و تعدی است؛ بدین معنا که اولاً تعدی و تجاوز نسبت به آن‌ها جایز نیست (حکم تکلیفی) و ثانیاً در فرض وقوع تعدی و تجاوز، متجاوز، مسئول و ضامن است (حکم وضعی)

در ادامه جلسه استاد محترم به شرح مستندات قاعده حرمت مال مومن پرداختند که از جمله

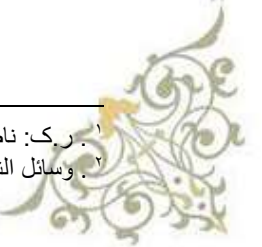
دلیل اول: سیره عقلاء

برخی از علما احترام به مال را یک قاعده عقلایی دانسته که شامل مسلم و غیر مسلم می شود و آن را یک حکم تأسیسی نمی دانند و معتقدند: «اصل در اموال، منافع و اعمال متعلق به انسان این است که چیزی از تحت اختیار وی بدون اجازه اش خارج نشده و تصرف در آن هم بدون رضایت وی نباشد و این را جمیع عقلا در همه ملت‌ها و مذاهب‌ها می پذیرند.^۱

دلیل دوم: روایت نبوی

امام باقر علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده که آن حضرت فرموده است: «سباب المؤمن فسوق، و قتاله کفر و اکل لحمه معصیه و حرمة ماله کحرمة دمه»^۲؛ یعنی ناسزا گفتن به مؤمن فسق است و جنگ با او کفر است و خوردن گوشت او معصیت است و احترام مال او همانند احترام خون (جان) او است. در این روایت حرمت مال مومن تشبیه شده به حرمت خون مومن یعنی همانطور که کسی شخص مومنی را بکشد هم از جنبه تکلیفی مرتکب فعل حرامی شده است و هم از جنبه وضعی ضامن است و باید دیه بپردازد و جبران کند این تشبیه مال مومن به جان مومن این مطلب را می رساند که حرمت مال مومن هم این دو جنبه را در خود دارد یعنی اگر کسی مال شخصی را بدون اذن صاحبش برداشت هم مرتکب کار حرامی شده است و همچنین ضامن است.

^۱ .رک: ناصر مکارم شیرازی، قواعد فقهیه، جلد ۲، چاپ سوم، (قم: مدرسه الامام امیرالمؤمنین علیه السلام، ۱۴۱۱ق) ص ۲۱۸
^۲ . وسائل الشیعة، ج ۸، ص ۵۹۹، حدیث ۱۲؛ عوالی اللالی، ج ۱، ص ۳۶۲.

دلیل سوم: روایت لایحل مال امرء

حدیث شریف «لا یحل مال امرئ الا بطیب نفسه»، یعنی مال مردم حلال نیست، مگر با رضایت خاطر آنان». استدلال به حدیث فوق هم نظیر بیانی است که در روایت قبلی گفته شد، با این توضیح که جمله فوق دال بر آن است که هر گونه تصرف در مال دیگری، بدون رضایت خاطر او عملی نامشروع است. البته شاید بتوان گفت که ظهور در حرمت تکلیفی در این حدیث بیش از حدیث قبلی است؛ ولی همان طور که گفتیم، حتی اگر مفاد حدیث حکم تکلیفی هم باشد، با توجه به این که تا تزییع مال توسط متصرف تدارک نشود، ارتکاب عمل حرام مستمر است، لازمه آن ضمان مدنی خواهد بود.

در ادامه نشست استاد محترم به توضیح آخرین بخش که حرمت آبروی مومن است پرداختند با این بیان که عرض (آبرو) هر کسی همان شخصیتی است که انسان در طول زندگی می‌سازد و آن را کسب می‌کند. عرض انسان محدود به شخصیت درونی و شاکله وجودی او نیست؛ بلکه هر آن چیزی که به این شخصیت و شخص مربوط است و در حقیقت شخصیت اجتماعی او را شکل می‌دهد، در حکم عرض و آبروی او است. از این رو، نمی‌توان عرض را محدود به شخصیت فردی و شاکله وجودی و باطنی فرد کرد، بلکه شامل شخصیت اجتماعی و همه کسانی است که با او پیوند خورده‌اند.

از همین رو در تفسیر مفهوم عرض و آبرو، اعتبار اجتماعی، قدر و منزلت اجتماعی، شرافت و همچنین هر آنچه که ناموس او را شکل می‌دهد و خط قرمز او را نشان می‌دهد، به عنوان عرض و آبروی شخص مطرح است.

جناب دکتر بعد از توضیح مفهوم حرمت آبروی مومن به مستندات آن اشاره و توضیح دادند که دلیل اول: آیه «الذین یلمزون المطوعین من المؤمنین فی الصدقات و الذین لایجدون الا جهدهم فیسخرّون منهم سخر الله منهم و لهم عذاب الیم» (توبه ۷۹)

در سبب نزول آیه آمده است رسول خدا برای کمک به جبهه از مردم، یاری طلبید توانگران کمک های شایانی کردند و ناتوانان کمک های اندکی داشتند. منافقان کمک توانگران را ریایی دانسته و مورد عیب جوئی و طعن قرار می دادند و کمک بی بضاعت ها را مسخره می کردند.

از جمله ابوعقیل با تلاش بسیار، مقداری خرما برای کمک به جبهه نزد پیامبر آورد منافقان او را نیز مسخره کردند.

این آیه ضمن دفاع از حیثیت و تلاش صادقانه افراد، به کسانی که در پی بی اعتبار ساختن دیگرانند، هشدار می دهد و ایشان را از مجازاتی سخت، برحذر می دارد.

دلیل دوم: آیه لایسخر قوم من قوم...» (حجرات: ۱۱)

در آیه نهی است و نهی دلالت بر حرمت دارد

جمله (یا ایها الذین آمنوا لا یسخر قوم من قوم) در باره ثابت بن قیس نازل شده است که گوش هایش سنگین بود و وقتی که وارد مسجد می شد در کنار پیامبر جا باز می کردند، تا سخن حضرت را بشنود روزی وارد مسجد شد در حالی که مردم از نماز فراقیت پیدا کرده و در جای خود نشسته بودند، او جمعیت را می شکافت و می گفت جا بدهید، جا بدهید! تا به یکی از مسلمانان رسید و او گفت همین جا بنشین و او پشت سرش نشست! اما خشمگین شد، هنگامی که هوا روشن گشت ثابت به آن مرد گفت کیستی؟ او نام خود را برد و گفت فلان کس هستم، و در اینجا، ثابت گفت فرزند فلان زن؟

و در اینجا نام مادرش را با لقب زشتی که در زمان جاهلیت نام می بردند یاد کرد، آن مرد شرمگین شد و سر به زیر انداخت، آیه نازل شد و مسلمانان را از این کارهای زشت نهی کرد. این آیه نظیر آیات دیگری از قرآن کریم، ضمن نهی از برخی گناهان و جرایمی که منجر به هتک حرمت دیگران می گردد، ارتکاب چنین جرایمی را موجب فسق می داند.

دلیل سوم: روایت نبوی

امام باقر علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم نقل کرده که آن حضرت فرموده است: «سباب المؤمن فسوق، و قتاله کفر و اکل لحمه معصیه و حرمة ماله کحرمة دمه»؛ یعنی ناسزا گفتن به مؤمن فسق است و جنگ با او کفر است و خوردن گوشت او معصیت است و احترام مال او همانند احترام خون (جان) او است. استاد محترم به جمع بندی نشست پرداختند و تصریح کردند که اسلام برای جان، مال و آبرو و شخصیت اجتماعی افراد حرمت قائل است و همه این مواردی که توضیح داده شده نسبت به هر کدام شخص باید ضامن است و باید جبران کند.

در پایان نشست دکتر امینی به سوالات مخاطبین آنلاین و حضوری که به سؤالاتی همچون آیا شخص نسبت به اموالی که می بردارد و صاحب آن اموال را نمی تواند پیدا کند و چگونه باید جبران کند و همچنین نحوه جبران کردن خسارت وارده به اموال بیت المال چگونه است و.... پاسخ های لازم را ارائه کردند.

همراه با اعطای نگاه نامیده

السلامة

نشست علمي پژوهشي

بررسی فقهی حرمت مومن

جان، مال و ناموس

دانشگاه مجازی المصطفی

چهارشنبه ۳۱ فروردین ۱۴۰۱

ساعت ۱۰:۰۰

live.mou.ir/research

لینک شرکت در نشست

دبیر علمي

حجت الاسلام دکتر فرهاد پور کیوان
استاد همکار دانشکده مجازی

سخنران علمي

حجت الاسلام دکتر امیر امینی
عضو هیئت علمي، جامعه المصطفی العالمیة

معاونت پژوهشی و تولید
گروه فقه و معارف اسلامی

تحقیق علمی پژوهش
بررسی نقش فقہی «حرمت مومن»
(اجتناب مال و ناموس)
جهانگیر ۳۱ فروردین ۱۴۰۱
موضوع: حرمت مومن، محبت اکرام امور مسلمین
پژوهشگر: دکتر سید علی محمد آیت‌اللهی
معاون پژوهشگر: دکتر سید محمد تقی میرزا
سازمان: پژوهش و توسعه اسلامی

اینک شرکت فرزندت
live.mou.ir/research

معاون علم
معاون عمل

موضوع: حرمت مومن، محبت اکرام امور مسلمین
پژوهشگر: دکتر سید علی محمد آیت‌اللهی
معاون پژوهشگر: دکتر سید محمد تقی میرزا
سازمان: پژوهش و توسعه اسلامی

پست 15

یا سلام
با نام و نام خانوادگی ضروری است (برای صدور گواهی)
در چشمة ورود شویید

پست 20

تذکره: در صورت لزوم، در صورت لزوم، در صورت لزوم...
<https://survey.porsline.ir/s/9925450>

Chat 18: (Private)

سلام، خسته نباشید...
با سلام عرض می‌کنم...
وقت بخیر...
موفق باشید.

Attendees (47)

Users (25)

- ajalohab Department
- ajalohab Department 3

Participants (22)

- 11184
- 11248
- 11233@live.mou.ir
- 11399
- 11220 farzadeh1
- 11200@live.mou.ir
- 11419 mohammade.azad@live.mou.ir
- 11462_ghasem@live.mou.ir
- 11800
- 11862 ghavvassani
- 12054 Ahmad Ismail
- 12089
- 12223 reza@live.mou.ir
- 12276 محمدعلی زاهدی
- 13341
- 13377 pashaei@live.mou.ir
- 13820
- 13879 فریدون
- 14227 امیر محمدی
- 14387 مهران
- 14395 سعید
- 14397 سعید

